

CARACTERISTICILE EXPRESIEI PLASTICE ALE COPIILOR LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ

THE CHARACTERISTICS OF THE PLASTIC EXPRESSION OF CHILDREN IN THE PRESCHOOL AGE

Brândușa JUICĂ

Universitatea din Belgrad,

Facultatea de Învățători,

zujkab@yahoo.com

Daniela BARBULOV POPOV

diiv1@mts.rs

Abstract

The child of pre-school age has the tendency of expressing personal experiences in the plastic papers. By observing the drawing process and the strategies that the child uses we are able to obtain information regarding the development level of the drawing abilities, planning and organisation also the influence of the obtained knowledge and the age of the child upon the final structure of the drawing. The research was made on a sample, made of 20 children (10 girls and 10 boys) from a kindergarten in the city Vârșeț (Serbia). The main objective of the research was to determine the characteristics of the plastic expression of the children in pre/school age. The methods used in our research are: the method of observation and the method of analysis of the activity products (the children's drawings). The project includes two themes – Me and my friends and a theme at choice.

Rezumat

Copilul de vârstă preșcolară are tendința de a exprima în lucrările plastice experiențe personale. Prin observarea procesului de desenare și a analizei strategiilor pe care copilul le utilizează pot fi obținute informații cu privire la nivelul de dezvoltare a abilităților de desenare, planificare și organizare, de asemenea și influența cunoștințelor dobândite și a vârstei copilului asupra structurii finale a desenului. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de preșcolari, alcătuit din 20 de copii (10 fete și 10 băieți) de la o grădiniță din orașul Vârșeț (Serbia). Obiectivul principal al cercetării a fost de a determina caracteristicile expresiei plastice ale copiilor la vârsta preșcolară. Metodele folosite în cadrul cercetării noastre sunt: metoda observației și metoda analizei produselor activității (desenele copiilor). Proiectul include două teme – Eu și prietenii și o temă la liberă alegere.

Key words: *plastic expression, pre-scholars*

Cuvinte cheie: *expresia plastică, preșcolari*

Introducere

Arta plastică prezintă o îndeletnicire specifică a omului, bazată pe creativitate, expresia individuală, trăirea operei artistice, care nu poate fi întotdeauna prevăzută și reglementată.

Creativitatea, în sensul cel mai larg, reprezintă acea capacitate complexă a omului, acea structură caracteristică a psihicului care face posibilă opera creatoare. În această categorie intră motivele și scopurile, mediul, impulsurile vizuale și altele. Cultura plastică nu are caracter intelectual și reproductiv dominant, ci caracter emoțional și creativ. Importanța culturii plastice,

caracterul său emoțional și creativ, se poate analiza din aspectul educației generale ceea ce înseamnă că arta plastică cu operele și creativitatea artistică influențează pozitiv asupra dezvoltării integrale a personalității în cadrul statutului ei social. Astfel, arta plastică pe lângă alte domenii științifice, ocupă un loc important în psihologia copilului precum încurajarea lor să-și dezvolte imaginația și divergența, care prezintă viața personală, atât emoțional cât și psihologic. Importanța se reflectă prin influența foarte mare asupra percepției opiniilor copiilor și considerațiilor privind anumite situații, care se va manifesta în desenele lor.

Etapele dezvoltării expresiei plastice a copiilor de vârstă preșcolară

Până în prezent, cercetările efectuate s-au preocupat de evoluția expresiei plastice a copiilor, iar ca punct de plecare au avut criteriile vizual –tematice, evaluarea modului în care copiii reprezintă real obiectele sau persoanele.

Expresia plastică a copiilor se dezvoltă prin mai multe faze. Această clasificare, în comparație cu restul clasificărilor, este mai reală și poate diferenția și subfaze.

➤ Prima fază - *faza mâzgălierii* – de la 2 la 3 ani

Această fază apare în momentul când se ajunge la un anumit grad de dezvoltare a percepției și motoricii mâinilor. Această fază este specifică pentru al treilea an de viață al copilului, când apare necesitatea să se exprime plastic, să se joace cu materialul de desenat.

- Desenează la întâmplare, desenul copilului este complet aleator, de nerecunoscut.
- Copilul nu desenează cu o anumită intenție, după ce termină desenul îi dă sens.
- Este mai important procesul de desen decât produsul – ce reprezintă desenul.
- Adesea desenează cercuri, iar prin fuziune de cercuri și linii creează personaje cu primul sens.

➤ Faza a doua - *faza schemelor și simbolurilor* – de la 3 la 6 ani

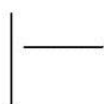
Termenii de *schemă* sau *simbol* nu corespund întru totul caracteristicilor desenelor în această fază evolutivă. Desenul schematic subînțelege eliminarea conștientă a elementelor inutile pentru a se obține o imagine cât mai clară, iar simbolul se întrebuintează conștient, ca indicator cu ajutorul căruia se dau explicații vizuale. (NEGRU, 2001)

- Apare intenția de a avea o idee care conduce procesul de desen.
- Desenul figurii umane constă dintr-un cerc, care reprezintă capul și liniile, care reprezintă mâinile și picioarele (are loc în jurul vârstei de 3 ani). Deseori nu există diferență între desenele care reprezintă figuri umane și cele care reprezintă animale. Pe parcursul primilor trei ani de viață ai copilului, figura umană se conturează treptat – se observă diferențierea părților corpului, care au mai multe detalii.

Desenul devine ușor de recunoscut, precum și utilizarea unor forme diferite în cadrul aceleiași imagini, apar detalii. În acest stadiu, copiii încep să folosească scheme pentru a desena caractere diferite; pentru prezentarea diferitor teme se servesc de anumite forme.

În studiul evoluției desenului la diverse vârste nu s-au luat în considerare predispozițiile artistice ale copiilor, ci s-au urmărit stadiile grafismelor pentru a realiza o evaluare a nivelului de dezvoltare intelectuală și creativă a copilului.

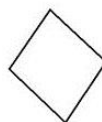
Imaginea de mai jos prezintă la ce vârstă copiii depășesc desenarea unor figuri geometrice.

Vârsta de 2 ani

Vârsta de 4 ani

Vârsta de 6 ani

Ilustrația 1: Prezentarea la ce vârstă copii depășesc desenarea unor figuri geometrice

Modelele plastice

Pe lângă însemnătatea cunoașterii etapelor de dezvoltare a exprimării plastice la copii, o importanță aparte prezintă cunoașterea diferențelor individuale între ei cu scopul de a acomoda procedeele pedagogice acestor diferențe. În expresivitatea plastică există un număr mare de variații

în raport cu caracteristicile psihice ale copiilor, iar o analiză duce neapărat spre diferențierea modelelor plastice. Amintim câteva modele plastice (NEGRU, 2001):

- modelul vizual se bazează pe perceperea vizuală,
- modelul imaginativ se bazează pe imaginație,
- modelul sintetic concepe obiectul în simplitatea lui pură,
- modelul analitic își concentrează atenția asupra detaliilor,
- modelul expresiv în prim plan pune sentimentele și întâmplările personale,
- modelul coloristic în prim plan pune culoarea având un rol dominant în raport cu desenul,
- modelul impulsiv permite imaginației să modeleze forme diferite, nedefinite.

Aceste modele plastice nu se pot concepe în mod tradițional. În realitate nu apar doar modele caracteristice având în vedere posibilitățile nelimitate ale copiilor, posibilitățile fiind condiționate de diferiți factori precum talentul și sensibilitatea pentru unele elemente plastice.

Copiii la vârsta preșcolară nu vor intra în categoria modelelor vizuale, posibilitățile lor nu sunt dezvoltate în măsura de a avea rol dominant (NEGRU, 2001).

Copilul de vârstă preșcolară are tendința de a exprima în lucrările sale sentimente, experiențe personale. Prin observarea procesului de desenare și a analizei strategiilor pe care copilul le utilizează pot fi obținute informații cu privire la nivelul de dezvoltare a abilităților de desenare, planificare și organizare, de asemenea și influența cunoștințelor dobândite și a vârstei copilului asupra structurii finale a desenului. Aceste elemente sunt vitale pentru dezvoltarea proceselor de gândire superioare și ale reprezentărilor mentale.

Rezultatele sondajului:

Eșantionul de preșcolari a fost alcătuit dintr-un grup de 20 de copii (10 fete și 10 băieți) de la o grădiniță de pe teritoriul orașului Vârșeț. Obiectivul principal al cercetării a fost de a determina caracteristicile expresiei plastice ale copiilor la vârsta preșcolară. Metodele folosite în cadrul cercetării noastre sunt: metoda observației și metoda analizei produselor activității (desenele copiilor). Proiectul include două teme – *Eu și prietenii* și *o temă la libera alegere*.

S-a ținut cont de faptul că activitatea în grup satisface trebuința de relații cu ceilalți și stimulează originalitatea plastică; copiii se simt mai siguri în mijlocul grupului, cooperează și valorifică soluțiile exprimate în grup. Analiza manifestărilor copiilor în jocul de creație, la ambele teme, ne-au prezentat fiecare copil cu interesele cognitive, cu potențialul lui imaginativ și creativ.

Analizând desenele și manifestările copiilor am ajuns la următoarele concluzii:

Desenele copiilor au avut un număr semnificativ de elemente, categorii de elemente, dar și elemente compoziționale neobișnuite. Caracteristicile de bază ale desenelor sunt dificultățile elementelor de poziționare pe hârtie, proporțiile inadecvate și imposibilitatea de a integra elementele într-un ansamblu coerent.

Referitor la desenele temei *Eu și prietenii* numărul figurilor desenate sunt: o persoană - 2 copii (10%), două persoane - 10 copii (50%), trei persoane - 6 copii (30%), patru persoane - 2 copii (10%). Se pot observa manifestările creative cu detalii ale chipului și vestimentației ele fiind predominante în desenele fetelor.

Construcția este compusă din figuri geometrice.	2
Figurile sunt rigide. Sunt unele detalii ale chipului.	8
Desenul reflectă gradul de conștientizare al realizării unei figuri. Sunt incluse detalii ale chipului și vestimentației.	10

Tabelul 1: Analiza pe criterii „nivelul de dezvoltare” (Tema: *Eu și prietenii*)

Referitor la desenele temei *la libera alegere*, în compoziția desenelor apare: figura umană (prieten), animale (păsări, fluturi, câine), casă, flori, copac, elemente sportive (terenul de fotbal, tenis); dintre care:

- 8 copii - 40% (3 fete și 8 băieți) au desenat animale,

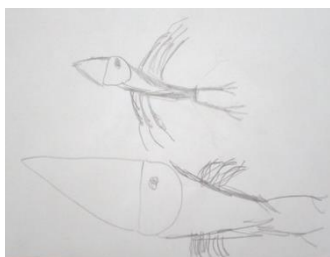
- 9 copii - 45% (3 fete și 6 băieți) au desenat case,
- 6 copii - 30% (4 fete și 2 băieți) au desenat elemente din natură (flori, copaci),
- 3 copii - 15% (3 băieți) au desenat elemente sportive,
- 2 copii - 10% (2 fete) au desenat un eveniment (serbare la grădiniță)
- 11 copii – 55% (6 fete și 5 băieți) au desenat un prieten

În ceea ce privește evaluarea, activitățile artistico-plastice ale copiilor implică și o analiză a nivelului de dezvoltare.

Există un element alături de care există și o linie a orizontului sau o linie a bazei.	1
Există o linie a orizontului și una a bazei, și una sau două detalii adiționale acesteia, dar și flori sau soare, cer/ nori sau sugerarea unui spațiu.	7
Este reprezentat elementul inițial, alături de elemente specifice mediului înconjurător	7
Este reprezentat elementul inițial, alături de care abundă detaliile, precum: casă, flori, fluturi, soare, etc., precum și alte elemente decorative.	5

Tabelul 2: Analiza pe criterii „nivelul de dezvoltare - detalii ale obiectelor și ale mediului înconjurător”(Tema la liberă alegere)

Pentru exemplificare, următoarele ilustrații reprezintă câteva lucrări ale copiilor din cadrul proiectelor tematice pe care le-am desfășurat cu aceștia.

Vultur / Alexandar, 6 ani

Tren cu animale/ Mila, 6 ani

Prietenul meu/ Voin, 6 ani

Eu și prietena/Ielena, 6 ani

Eu și prietenii/Vladimir, 6 ani

Eu și prietenul/Dunia, 6 ani

Ilustrația 2: Lucrări ale copiilor din cadrul proiectelor tematice

Concluzii

În urma studiului materialului bibliografic și a experienței dobândite prin cercetarea realizată, considerăm că este foarte important să se încurajeze și să se orienteze activitatea copiilor de vârstă timpurie, încă în faza inițială de exprimare artistică. Predispoziția copilului mic, care nu a pășit încă pragul școlii, este crucială pentru acceptarea și dezvoltarea dragostei pentru artă. Activitățile artistico-plastice constituie un mijloc de exprimare a vieții copilului, nevoia de a reda imaginea într-un mod artistic sau plăcerea de a povesti în imagini. Prin urmare, este necesar de a sprijini și motiva copilul în exprimarea plastică, ca o formă de realizare a curiozității copilărești,

având în vedere importanța acesteia pentru dezvoltarea generală a individului. Prin desfășurarea activităților plastice se pot educa și dezvolta numeroase procese precum: atenția, spiritul de observație, memoria, imaginația, creativitatea și se pun bazele unor însușiri de personalitate.

Bibliografie

NEGRU, A. (2001), *Metodika nastave likovne kulture*, Vršac, Viša škola za obrazovanje vaspitača

CVETKOVIĆ, A. (2014), *Osobnosti dinamičkog crteža kod dece predškolskog i mladeškolskog uzrasta*, UDK: 159.922.72.072-053.4/.5(497.11), Vol. 13, br. 3. 259-273, Beograd, Specijalna edukacija i rehabilitacija

GLIGOROVIĆ, M., VUČINIĆ V. (2011), *Kvalitet crteža dece mladeškolskog uzrasta*, UDK: 159.937.52.072-053.5, Vol. 10, br. 2. 193-205, Beograd, Specijalna edukacija i rehabilitacija

BACIU, Oana, R. (2012), *Influențarea formativă a preșcolarilor prin educația artistico-plastică*, teza de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de psihologie și științe ale educației

SENCIUC, A., NECHIFOR, A. (2013), *Dezvoltarea potențialului creativ la copilul de vârstă preșcolară prin activitățile din grădiniță*, Convorbiri didactice Nr. 3/aprilie.

